

Folyóiratszemle

ÚJ SYMPOSION, 195—196. SZÁM

A véletlen játéka úgy hozta, hogy az Új Symposion tavaly nyári kettős száma (amely december utolsó napjaiban hagyta el a nyomdát, tehát 4—5 hónapos késéssel) bizonyos értelemben mégis időszerűvé vált. Első oldalain a decemberben elhunyt **Miroslav Krleža** második világ-háborúról írt jegyzeteit olvashatjuk. Krleža feljegyzései egyben annak a blokknak is részei, melyet a népfelkelés és a szocialista forradalom 40. évfordulója alkalmából állított össze a szerkesztőség.

A szám másik jelentős anyaga és eseménye a nagy marxista **Lukács György** utolsó interjúja, melyet **Eörsi István** készített az aggastyán mester életének utolsó hónapjaiban. A szerkesztőség öt folytatásban közli majd az **ELETRAJZ — MAGNÓSZALAGON** című interjú teljes anyagát. Az első részben Lukács fiatal korának mozzanatairól, történéseiről nyilatkozott meg.

Végl László **A SZÍNHÁZ VILÁGNÉZETE** című tanulmányában az 1981. évi Sterija Játékok műsorának négy előadásával foglalkozik. Szerinte a Játékokon látott előadások hangsúlyai bizonyítják: az új színpadi koncepció fogékonyságot tanúsít a forradalmi utópiák, a forradalmi egzisztencia tragikus sorsa, a történelem feszültségteremtő értelmezése iránt. A színház „politizál”, de nem partikuláris értelemben, egy-egy politikai kérdés felvetésével, inkább az emberi viszonyrendszer egészének, az egyén pszichikai reflexeinek, gesztusrendszerének, az emberi jelképek összességének álpolitizálására vállalkozik.

A folyóirat kritikai szemléjében ezúttal is választékos anyagot találunk. **Radnóti Sándor** A szenvedő misztikus című könyvéről **Losonczi Alpár** ír: „Aktuális lehet-e a misztika marxista számára? A kérdést azért tettem fel így, mert nem hiszem, hogy a szóban forgó, lehetséges aktualitást manapság evidenciaként

értelmezhetnénk — ha legalábbis elfogadjuk azt, amit Mannheim Károly mond Bloch-recepciójában: a misztika mindig a filozófia lelkiismerete. Hogy a marxizmus dialektika és az e könyvben tárgyként szereplő keresztény, elkülönült misztika között jelentős összefüggés, sőt bizonyítható történefilozófiai folytonosság rejlik, azt talán Kolakowski rövid, de ugyanakkor kitűnő misztikaelemzései világították meg a legerőteljesebben. Csakhogy itt mégis másról van szó: Radnóti Sándor könyvének két esszéje (Misztikus eszme — lírai forma, Pilinszky János lírai költészetéről) a többi között indirekt megválaszolása is a fenti kérdésnek, s hozzáteszem, hogy részéről e tény közlése feltétlenül értékítéletet jelent.”

Beretka Ferenc, Pintér Lajos „vidám esteken és penzum—humorizáláson edződött stílusú” regényét, a Purgatóriumot értékeli és teszi megfelelő helyre.

A folyóirat Centripetális farok című rovatában **Csorba Béla** vitacikke olvasható, melyet a 7 Nap szerkesztősége önkényesen mellőzött a júliusban lezajlott pornográfia vita során.

POLJA, 274. SZÁM

„Az álom univerzális tapasztalat. Valamikor azt hitték, hogy nem álmodik mindenki, s aki álmodik is, csak néha teszi azt. Aserinsky és Kleitman 1953-as felfedezése óta — amikor is rájöttek, hogy a szemgolyó alvás közben intenzív mozgásban van és ez a mozgás az álom következménye — biztosan tudjuk, hogy mindenki álmodik alvás közben. Elalszunk és mielőtt felébrednénk, legalább másfél órát álmodunk. Figyelembe véve, hogy a csecsemők többet álmodnak, mint a felnőttek, kiszámíthatjuk, hogy egy átlag életkort megérett ember négy és fél évet álmodik át az életéből. A biológia azon kívül, hogy definiálja az álom kezdetét és végét, semmi más magyarázattal nem tud szolgálni.

A tudat különös állapotát elérhetjük ezoterikus diszciplínákkal, tanulással stb., de hogy álmodni kezdjünk, ahhoz nem kell semmit se megtanulni. S nincs szükség semmilyen vegyi anyagra ahhoz sem, hogy megszakítsuk az álmunkat. Az álom-állapot tehát ilyen értelemben épp olyan egyszerű, mint az ébrenlét. Eppen úgy folyik, történik, mint valódi életünk, éppen olyan reális, mint jómagunk, s éppen ebben a látszólagos realitásban rejlik az alapvető ellentmondás.”

A tárgyak és a cselekedetek álmunkban is éppoly valóságosak, mint amikor ébren vagyunk. Ezt az ellentmondást ragadta meg néhány ezer évvel ezelőtt a kínai **CHUANG-TZU**: „Egyik éjjel azt álmodtam, hogy ide-cda röpködő lepke vagyok, aki boldog, elégedett a sorsával. Hirtelen felébredtem és megint **CHUANG-TZU** voltam. Ki vagyok hát valójában? Lepke, mely azt álmodja, hogy Chuang-Tzu, vagy pedig Chuang-Tzu vagyok, aki azt álmodja, hogy lepke?”

„A szürrealizmus most egybe az álmokat, a tudatalattit a valósággal, alkotási technikaként az automatikust favorizálva. Felszabadította az írást, megtisztította az addig uralkodó hagyományos irodalmat sablonaitól, s a merevségéből kivetkező irodalom álmodozó, allegorikus, fantasztikus sajátosságokat öltött. Ezért állapíthatjuk meg, hogy a szürrealizmussal valósul meg az álmok irodalma. A kortárs irodalmi irányzatok épp erre a szürrealista hagyományra épülnek, bár ezzel sokszor nincsenek is tisztában.” (**Denis Poniž**)

A fentiekben izelítőt közöltünk a Polja folyóirat decemberi számából, melyet teljes egészében az álmokat szentelték. Az álomról olvashatunk benne különféle hozzáállással született bölcselkedéseket **Arisztotelész**, **E. R. Dodds**, **David Coxhead**, **Susan Hiller**, **Norman Malcolm**, **Hans Dieckmann**, **Ludwig Wittgenstein**, **Sarane Alexandrian**, **Gaston Bachelard**, **Miron Flašar**, **Čedomil Veljačić**, **Bojan Jovanović**, **Radoman Kordić**, **Žarko Trebješanin**, **Branimir Donat**, **Vladeta Jerotić**, **Tyrtko Kulenović**, **Denis Poniž** tollából.

f. o.

ALKALMABÓL

rencsés pillanatra, amikor a művész már annyira mestere szerzésének, hogy legtündébb elképzelését is játszva tudja megvalósítani, amikor a mesterségen ott érzik még a kísérlet heve, magán a kísérleten viszont az érettség csorduló teljessége, s amikor úgy fonódik össze a játék a valósággal, a komolyság az iróniával s a révület az elmélkedéssel, mint a virágok és a repkény a nyári kert dús növényzetében...

Orlando valóság és jelkép, az élet, a szépség, az alkotás megtestesülése; s miközben az írónó gyermekként játszik, s látszólag önfeledten, a nemekkel, a szízesadokkal, a műfajokkal és a stílusokkal, Orlando nevéből, álmaiból, szeszélyeiből és végzetéből mind tisztábban és erősebben árad az élet keserűes dallama. Mi e művészet titka? Nem tudjuk. Csak olvassuk, s olvasás után is sokáig érezzük varázslatát, mint valami tűnékeny, csendes, hol busongó, hol csúfondáros mosolyt — a dolgozón, a szokványokon magán a léten s kissé az olvasón is.

GYERGYAI Albert